ΕΠΑΝΑΛΗΠΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ 2022
Β΄ ΦΑΣΗ

Ε_3.Αλ3Α(α)

ΤΑΞΗ: **Γ΄ ΓΕΝΙΚΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ**
ΠΡΟΣΑΝΑΤΟΛΙΣΜΟΣ: **ΑΝΘΡΩΠΙΣΤΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ**
ΜΑΘΗΜΑ: **ΑΡΧΑΙΑ**

Ημερομηνία: Τετάρτη 27 Απριλίου 2022
Διάρκεια Εξέτασης: 3 ώρες

ΑΠΑΝΤΗΣΕΙΣ

Από την επιτροπή θεμάτων δίνονται οι παρακάτω ενδεικτικές απαντήσεις και υπενθυμίζεται ότι κάθε απάντηση τεκμηριωμένη είναι αποδεκτή.

ΔΙΔΑΓΜΕΝΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

Α1.

1. **ΣΩΣΤΟ:** «Καὶ μὴν ἡ πολὺ θαυμαζομένη πολιτεία τοῦ τὴν Στωικῶν αἵρεσιν καταβαλομένου Ζήνωνος»
2. **ΛΑΘΟΣ:** « ἵνα μὴ κατὰ πόλεις μηδὲ δήμους οἰκῶμεν ἰδίοις ἕκαστοι διωρισμένοι δικαίοις, ἀλλὰ πάντας ἀνθρώπους ἡγώμεθα δημότας καὶ πολίτας,»
3. **ΣΩΣΤΟ:** «Τοῦτο Ζήνων μὲν ἔγραψεν ὥσπερ ὄναρ ἢ εἴδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος,»
4. **ΣΩΣΤΟ:** «Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν»
5. **ΛΑΘΟΣ:** «οὓς τῷ λόγῳ μὴ συνῆγε τοῖς ὅπλοις βιαζόμενος»

Β1.

Για τον σχολιασμό της πολιτείας του Ζήνωνα ο μαθητής να αξιοποιήσει το αντίστοιχο σχόλιο από τον Φ.Υ σελ.194 «Ο Ζήνων είχε γράψει ... της ηθικής προσωπικότητας»

Ο Ζήνων δηλαδή χώρισε τους ανθρώπους σε δύο κατηγορίες: στους σοφούς και ενάρετους και σε όσους δε διαθέτουν σοφία και αρετή. Οι πρώτοι, είναι οι άριστοι πολίτες της κοσμόπολής του και συμμετέχουν στη διακυβέρνησή της.

Παρομοιώσεις

α. ***ὥσπερ ἀγέλης συννόμου νόμῳ κοινῷ συντρεφομένης***:Με την παρομοίωση αυτή που στο πλαίσιο μιας αγέλης τα ζώα δεν ανταγωνίζονται το ένα το άλλο για την εξασφάλιση της τροφής καθώς τα ζώα διαβιούν σύμφωνα με τον **φυσικό νόμο**, τονίζεται ότι αυτή η οικουμενική Πολιτεία (των σοφών) θεμελιώνεται πάνω στον κοινό - δηλαδή στον αληθινό και φυσικό - νόμο, και όχι εκείνο των συμβάσεων, όχι στο θετό δίκαιο που είναι διαφορετικό σε κάθε πόλη-κράτος· κατά συνέπεια **ο νόμος εξισώνεται με τον ορθό λόγο**, ο νόμος μετατρέπεται σε φωνή της συνείδησης, **σε ένα εσωτερικό ηθικό νόμο και δεν συνιστά τεχνητή εξωτερική επιβολή**.

β. ***ὥσπερ ὄναρ ἢ εἴδωλον εὐνομίας φιλοσόφου καὶ πολιτείας ἀνατυπωσάμενος***:

Με την παρομοίωση αυτή ο Πλούταρχος τονίζει πως κύριο χαρακτηριστικό της οικουμενικής πόλης που οραματίστηκε ο Ζήνων ήταν η *εὐνομία.*

γ. ***τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ' ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος*:** Με αυτό το ζεύγος των παρομοιώσεων εκφράζεται παραστατικά η συμβουλή του Αριστοτέλη προς τον Αλέξανδρο να νοιάζεται και να φροντίζει τους Έλληνες (*τῶν μὲν*) σαν να είναι φίλοι και συγγενείς του, ενώ τους μη Έλληνες (*τοῖς δ'*) να τους αντιμετωπίζει σαν να είναι ζώα ή φυτά.

δ. ***ὥσπερ ἐν κρατῆρι φιλοτησίῳ μίξας τοὺς βίους καὶ τὰ ἤθη καὶ τοὺς γάμους καὶ τὰς διαίτας*:** Η πολιτική του Αλέξανδρου για τη συμφιλίωση όλων των λαών, μέσω της ανάμειξης των τρόπων ζωής, των ηθών, των εθίμων αλλά και των πληθυσμών –με την πραγματοποίηση μεικτών γάμων ανάμεσα σε Έλληνες και Περσίδες–, παρομοιάζεται με την ανάμειξη οίνου και νερού σε ένα συμποσιακό αγγείο μεγάλου μεγέθους (*ἐν κρατῆρι*). Με την παρομοίωση αυτή ο Πλούταρχος παρουσιάζει τον Αλέξανδρο σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής

ομογενοποίησης των διαφορετικών λαών του οικουμενικού κράτους του.

Β2.

«Ἀλέξανδρος δὲ τῷ λόγῳ τὸ ἔργον παρέσχεν»:Για το σχολιασμό του αναχρονισμού ο μαθητής να αξιοποιήσει το αντίστοιχο σχόλιο απο τον Φ.Υ σελ.194 «Ο Πλούταρχος για τους σκοπούς του δικού του έργου συνδέει στοιχεία της ουτοπικής στωικής πόλης με την πολιτική του Μ. Αλεξάνδρου, ο οποίος έχει χαρακτηριστικά φιλοσόφου· και κάνει έναν αναχρονισμό: η δράση του Ζήνωνα ξεκίνησε γύρω στο 300 π.Χ., 23 χρόνια μετά τον θάνατο του Αλεξάνδρου». **Πρόκειται για μια απόπειρα εξιδανίκευσης του Αλεξάνδρου και δικαίωσής της. Απαντά στις κακολογίες εκείνων που υποτιμούσαν το έργο του Αλέξανδρου, θεωρώντας πως ήταν προϊόν συγκυριών και της εύνοιας της τύχης. Κατά τον Πλούταρχο, αντίθετα, το μεγαλειώδες αυτό έργο ήταν προϊόν της αρετής, του οράματος και των ικανοτήτων ενός χαρισματικού και ανυπέρβλητου ηγέτη.**

Συμβουλή του Αριστοτέλη προς τον Αλέξανδρο: « Οὐ γάρ, ὡς Ἀριστοτέλης συνεβούλευεν αὐτῷ, τοῖς μὲν Ἕλλησιν ἡγεμονικῶς τοῖς δὲ βαρβάροις δεσποτικῶς χρώμενος, καὶ τῶν μὲν ὡς φίλων καὶ οἰκείων ἐπιμελόμενος τοῖς δ’ ὡς ζῴοις ἢ φυτοῖς προσφερόμενος, πολέμων πολλῶν καὶ φυγῶν ἐνέπλησε καὶ στάσεων ὑπούλων τὴν ἡγεμονίαν»

Στο απόσπασμα ο Πλούταρχος επισημαίνει πως ο Αλέξανδρος δεν ακολούθησε τις συμβουλές του Αριστοτέλη σχετικά με την πολιτική που θα έπρεπε να ακολουθήσει προς τους κατακτημένους λαούς. Συγκεκριμένα, κατά τον Πλούταρχο, η συμβουλή του Αριστοτέλη προς τον Αλέξανδρο είχε δύο σκέλη:

α. Να συμπεριφερθεί:

• προς τους Έλληνες ως αρχηγός (*ἡγεμονικῶς)*

• προς τους ξένους λαούς (*τοῖς βαρβάροις*), δηλαδή προς όλους τους μη Έλληνες, ως

αφέντης (*δεσποτικῶς*).

β. • Να νοιάζεται και να φροντίζει τους Έλληνες (*τῶν μὲν*) σαν να είναι φίλοι και συγγενείς του.
• Αντίθετα, να αντιμετωπίζει τους μη Έλληνες (*τοῖς δ'*) σαν να είναι ζώα ή φυτά.

Από την παραπάνω συμβουλή του Αριστοτέλη συνάγεται πως ο φιλόσοφος είχε διαμορφώσει μια ελληνοκεντρική ηθική. Διαφαίνεται πως θεωρούσε τους μη Έλληνες («βαρβάρους») ως κατώτερους από τη φύση τους σε σχέση με τους Έλληνες και τους εξομοίωνε με τα άλογα όντα.

Ο Αριστοτέλης, όπως και ο Πλάτωνας, ανέπτυξε τον στοχασμό του στο πλαίσιο της ελληνικής πόλης-κράτους, επομένως γι' αυτόν η ελληνική πόλη-κράτος ήταν η πηγή και το μέτρο των ηθικών αξιών. Η ιδέα του κοσμοπολιτισμού ήταν ασυμβίβαστη με την αριστοτελική διδασκαλία.

Β3. 1.**ΛΑΘΟΣ**, 2.**ΣΩΣΤΟ**, 3.**ΣΩΣΤΟ**, 4.**ΣΩΣΤΟ**, 5.**ΛΑΘΟΣ**

Β4. **α-5, β-4, γ-8, δ-7, ε-1**

Β5.

Βασικές αντιλήψεις του Αλεξάνδρου σύμφωνα με τον Πλούταρχο :

Νέες ηθικοπολιτικές αντιλήψεις που υπερέβαιναν τον διαχωρισμό Ελλήνων και «*βαρβάρων*» (δηλαδή μη Ελλήνων) και τον νοηματοδοτούσαν με διαφορετικό τρόπο. Διακήρυξε λοιπόν πως κριτήριο διαχωρισμού των Ελλήνων (*τὸ Ἑλληνικὸν*) και των μη Ελλήνων (*τὸ βαρβαρικὸν*) δεν πρέπει να θεωρείται:

1. ο τόπος καταγωγής τους, αφού όλοι πρέπει να θεωρούν ως πατρίδα τους την οικουμένη

2. τα εξωτερικά πολιτισμικά στοιχεία, όπως η ενδυμασία (*μὴ χλαμύδι, μηδὲ κάνδυι* ή ο οπλισμός που έφεραν (*μηδὲ πέλτῃ μηδ' ἀκινάκῃ*).

Αντίθετα, το κριτήριο διαχωρισμού θα πρέπει να είναι ηθικό, δηλαδή το αν κάποιος διαθέτει αρετή ή κακία. Έτσι, πρέπει:

• ομόφυλοι (*συγγενεῖς*) με τους Έλληνες να θεωρούνται όλοι οι ενάρετοι (*τοὺς ἀγαθοὺς)*

• αλλόφυλοι από τους Έλληνες να θεωρούνται οι κακοί (*τοὺς πονηρούς*)

Η αγάπη προς την πατρίδα συνεχίζει να θεωρείται βασικό καθήκον, ωστόσο ήδη οι Κυνικοί επαναπροσδιορίζουν τη σημασία του όρου. Καθώς το άτομο δεν προσδένεται ούτε περιορίζεται στην πόλη και τον τόπο του, **ο όρος διευρύνεται, για να συμπεριλάβει ολόκληρο τον κόσμο**. Η αντίληψη ότι υπάρχει ουσιαστική και φυσική σύνδεση του καθενός με την ανθρωπότητα, η προτεραιότητα της ανθρώπινης ιδιότητας, είναι η βάση του στωικού κοσμοπολιτισμού. (Φ.Υ. σελ 194)

Ο Αλέξανδρος παρουσιάζεται εδώ σαν να έχει σχεδιάσει και να εφαρμόζει ένα πρόγραμμα πολιτισμικής ομογενοποίησης. Πάντως, ο νέος ελληνιστικός κόσμος που προέκυψε από την εκστρατεία του Αλεξάνδρου ανέδειξε καινούργιες αξίες, που υπονόμευσαν τις αξίες των πόλεων-κρατών. (Φ.Υ. σελ 194)

<u>Τα αποτελέσματα «απ' την θαυμάσια πανελλήνιαν εκστρατεία» του Αλέξανδρου σύμφωνα με τον Καβάφη:</u>

Το απόσπασμα αναφέρεται στις νέες συνθήκες που διαμορφώθηκαν με την εκστρατεία του Αλέξανδρου. Ο Κ.Π. Καβάφης δεν αναφέρεται εδώ στο στρατιωτικό σκέλος της εκστρατείας αλλά στο γεγονός ότι:

1. μέσα από την εκστρατεία του Αλέξανδρου γεννήθηκε ένας καινούριος, πολύ σημαντικός και ακμαίος πολιτιστικά ελληνικός κόσμος. («βγήκαμ' εμείς· ...κι οι εν Περσίδι, κι όσοι άλλοι»)

2. Ο ελληνικός πολιτισμός διαδόθηκε στα βάθη της Ασίας. («ώς μέσα στην Βακτριανή την πήγαμεν, ως τους Ινδούς.»)
3. Μέσα από την επαφή του με τους άλλους πολιτισμούς αναπροσαρμόστηκε και ο ίδιος «στοχαστικά», όπως επισημαίνει ο ποιητής.

Ο Αλέξανδρος λοιπόν δεν παρουσιάζεται ως κατακτητής, αλλά ως ο ηγέτης που προσέφερε την ευκαιρία στους ντόπιους να γνωρίσουν το θαύμα του ελληνικού πολιτισμού. Μάλιστα, ο ποιητής γράφει την ελληνική γλώσσα με κεφαλαία γράμματα («Κοινήν Ελληνική Λαλιά»), προκειμένου να την παρουσιάσει ως ένα από τα σημαντικότερα πολιτιστικά επιτεύγματα, αφού μέσω αυτής διαδόθηκε ο ελληνικός πολιτισμός σε μια τόσο εκτεταμένη περιοχή.

ΑΔΙΔΑΚΤΟ ΚΕΙΜΕΝΟ

ΙΣΟΚΡΑΤΗΣ «ΝΙΚΟΚΛΗΣ Ή ΚΥΠΡΙΟΙ» 44-45

Γ1. α) Όταν όμως πήρα την εξουσία ώστε να μπορώ να κάνω ό,τι τυχόν θέλω, αποδείχθηκα πιο συνετός από τους απλούς πολίτες. Μάλιστα, πέτυχα αυτά τα δύο κατορθώματα, όταν ήμουν στην ηλικία στην οποία οι περισσότεροι συνηθίζουν να κάνουν τα περισσότερα λάθη. Ίσως να δίσταζα να αναφέρω αυτά σε άλλους, όχι γιατί δεν νιώθω περήφανος για τις πράξεις μου, αλλά γιατί υπήρχε ο κίνδυνος να μην γίνουν πιστευτά τα λεγόμενά μου. Όμως εσείς οι ίδιοι είστε για μένα οι μάρτυρές μου για όσα έχω πει.

β) Τα κριτήρια : η δικαιοσύνη στις στερήσεις **«τὴν μὲν δικαιοσύνην ἐν ταῖς ἀπορίαις»**, η σωφροσύνη στην άσκηση της εξουσίας **«τὴν δὲ σωφροσύνην ἐν ταῖς δυναστείαις»**, η εγκράτεια στη νεαρή ηλικία **«τὴν δ' ἐγκράτειαν ἐν ταῖς τῶν νεωτέρων ἡλικίαις»**. **Τα γεγονότα** : Όταν έμεινε χωρίς περιουσία δεν προκάλεσε κανέναν συμπολίτη του, ούτε τον εκμεταλλεύτηκε **«ὥστε μηδένα λυπῆσαι τῶν πολιτῶν»**. Όταν πήρε την εξουσία και μπορούσε να κάνει ό,τι θέλει διαχειρίστηκε σωστά την εξουσία και αποδείχθηκε πιο συνετός κι από τους απλούς πολίτες **«σωφρονέστερος τῶν ἰδιωτῶν ἐγενόμην»**. Κι όλα αυτά τα κατόρθωσε σε μια ηλικία κατά την οποία οι περισσότεροι άνθρωποι είναι επιρρεπείς στα σφάλματα **«ἐν ᾗ τοὺς πλείστους ἂν εὕροιμεν πλεῖστα περὶ τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνοντας»**.

Γ2. α) σωφρόνως /ῶ ἰδιῶτα / φάνηθι / ἐλυποῦμεν / ἐπέπραξο

β) ἐνδεεῖς / καταλειφθέντες / δικαίους / ἡμᾶς αὐτούς / παρέσχομεν

Γ3. α) **χρημάτων**: γενική αντικειμενική από το *Ἐνδεὴς*

δίκαιον: κατηγορούμενο στο *ἐμαυτὸν* μέσω του συνδετικού παρέσχον

τῶν ἰδιωτῶν: γενική συγκριτική από το *σωφρονέστερος*

πλεῖστα: σύστοιχο αντικείμενο στη μετοχή *ἐξαμαρτάνοντας*

εἰπεῖν: τελικό απαρέμφατο ως αντικείμενο του ρήματος ὤκνουν

ἐμοί: δοτική προσωπική ενεργούντος προσώπου ή του ποιητικού αιτίου από τη μετοχή *πεπραγμένοις*

β) ο πλάγιος λόγος εντοπίζεται στην κατηγορηματική μετοχή ἐξαμαρτάνοντας και θα μεταφερθεί στον ευθύ λόγο με τη μορφή κύριας πρότασης κρίσεως .

Μετατροπή: Οἱ πλεῖστοι πλεῖστα περί τὰς πράξεις ἐξαμαρτάνουσι